נושאים באגרות הראי"ה

הרצל

5 אגרות · כרכים א', ב'

הנושא בקצרה, הנושאים המרכזיים שבו ומה מלמדות האגרות,

ונוסח כל האגרות שבנושא, כל אחת עם התמצית שלה

igrot.shlomo-aviner.net

הנושא בקצרה

הרצל נפטר בתמוז תרס"ד (1904), חודשים ספורים אחרי שהרב קוק עלה לארץ ישראל, ולכן באגרות הרצל מופיע רק בזיכרונו ובמוסדות שנקראו על שמו. האגרות מראות שני צדדים: הרב קוק מכבד את הרצל, "מרים דגל תחיית האומה" (כרך א', אגרת רצד), ובאותה שעה תובע שהציונות לא תצטמצם "בהעוגה הצרה של חלומו" של הרצל (כרך ב', אגרת תקעא).

לצד ההשתתפות בכבוד הרצל, הרב קוק עומד על כך שמה שנעשה בשמו ייעשה ברוח התורה: יש לברר מראש את תוכנית החגיגה (כרך א', אגרת רצה), ואי אפשר לסבול חילול שבת ביער הרצל (כרך א', אגרת רצו; ראו בפרשת ימי הזיכרון להרצל ויער הרצל).

יובל החמישים להולדת הרצל

בשנת תר"ע (1910) נחגג בארץ ישראל יובל החמישים להולדת הרצל. הרב קוק נענה להזמנה, ובאותו חודש כתב גם על יער הרצל.

כרך א', אגרת רצד: לוועד המארגן את חגיגת היובל: הרב קוק מקבל את ההזמנה להשתתף בחגיגה, "בכל רגשי אהבת אחים", ומבקש לדעת את פרטי התוכנית.

"לשם זכר כבודו של מרים דגל תחיית האומה, ד"ר הירצל ז"ל"

כרך א', אגרת רצה: למנהל בית הספר 'תחכמוני': בית הספר ישתתף בחגיגה, כדי לא להרבות פירוד לבבות. אבל יש לקבל מראש את פרטי התוכנית, כדי לוודא שאין בה דבר נגד התורה.

יער הרצל והשבת

כרך א', אגרת רצו: לד"ר ארתור רופין: ביער הרצל מחללים שבת בפרהסיא, והשומר העברי רוכב על סוסו כל השבת. היער הוא קניין כללי של האומה, ואי אפשר לסבול בו חילול קודש. הרב קוק מבקש לתקן מיד.

"היער הזה, שהוא קנין כללי של האומה הישראלית, וזכרו קדוש לאיש אשר ברוחו הרים את דגל הלאם"

מעבר לחלומו של הרצל

כרך ב', אגרת תקעא: לסיעת 'המזרחי' בקונגרס הציוני: הציונות אינה יכולה לדבר בשם האומה כל עוד חקוק בה ש"הציוניות דבר אין לה עם הדת". הציונות המעשית היא הגוף, ועל 'המזרחי' לזרוק בה נשמה.

"האומה בכללה, עם כל גדלה וחסנה הרוחני, עם כל גאון-נשמתה, לא תוכל בשום-אופן להיות מצטמצמת רק בהעוגה הצרה של חלומו של ד"ר הרצל ז"ל"

כרך א', אגרת יד: לאחיו: הרב קוק מעיר בחידוד לאחיו שמואל, שעסק בציונות, על ששלח לר' אליהו ריבלין כברכת שנה טובה תמונות של הרצל ושל נורדאו. על נורדאו כותב הרב קוק בחריפות שאין להתברך בתמונתו.

"וזה האחרון הוא תועבת נפשי ונפש כל מי שיש בו זיק יהדות"

מה מלמדות האגרות

כבוד והשתתפות. הרב קוק משתתף בכבוד הרצל "בכל רגשי אהבת אחים, משותפים בשאיפה לתחיית האומה על ארצה ההסתורית" (כרך א', אגרת רצד).

בלי לוותר על התורה. ההשתתפות מותנית בכך שאין בתוכנית דבר נגד התורה (כרך א', אגרת רצה), ומוסד על שם הרצל אינו יכול להיות מקום לחילול שבת (כרך א', אגרת רצו).

נשמה לציונות. הציונות "מוכרחת היא לשוב אל מקור החיים של האומה מראש-צורים, ואי-אפשר שדבר לא יהיה לה עם הדת" (כרך ב', אגרת תקעא).

הרב שלמה אבינר על הנושא

הרב אבינר מסביר את יחסו של הרב קוק להרצל: מה שקובע אינו מידת דתיותו או דבריו האישיים, אלא שה' בחר בו להיות שליח בבניין האומה. אבל התחייה שהוביל הייתה כמעט חסרת זיק רוחני, ולכן כתב הרב קוק שהאומה אינה יכולה להצטמצם "בהעוגה הצרה של חלומו של ד"ר הרצל" (כרך ב', אגרת תקעא). הרב קוק הסכים עם האבחנה שזו לאומיות בלי נשמה, אבל במקום לדחות אותה בחר במשימה הקשה: להכניס לתוכה את אור ה'. (מקור: מתוך ספרי הרב)

"בנימין זאב הרצל" - במלואו, בלשונו של הרב אבינר: שאלות ותשובות על הרצל: על ריחוקו מן היהדות בצעירותו ועל תוכנית אוגנדה, על דברים שקריים שנאמרו עליו, ועל כך שהציונות אינה רכושו הפרטי אלא מצווה מן התורה. (מקור: מתוך ספרי הרב)

"הרצל היה מאמין" - במלואו, בלשונו של הרב אבינר: הרצל לא היה ירא שמים, אבל היה אדם מאמין - ודברים שכתב על האמונה ועל השיבה אל היהדות. (מקור: מתוך ספרי הרב)

נוסח האגרות – עם ביאור

5 האגרות שבנושא, לפי סדר הכרכים, כל אחת עם התמצית שלה. הביאור משולב בתוך נוסח האגרות:
בסוגריים מרובעים, באות קטנה ועל רקע תכלת. הוא אינו חלק מלשון האגרת

אגרות הראי"ה – כרך א' – אגרת יד

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ליל יום ד', ערב סוכות, תרס"ג (בויסק)

נמען: אחיו: הרב דב בער, ר' שאול חנה ור' שמואל הכהן קוק ומשפחותיהם

הרב קוק מזמין את אחיו לבוא אליו לחג. בחידוד הרב קוק מעיר לאחיו שמואל, שעסוק בציונות, ששלח לר' אליהו ריבלין כברכת שנה טובה תמונות של ד"ר הרצל ודי"ר נורדאו. הרב קוק כותב שנורדאו הוא "תועבת נפשו" של כל מי שיש בו זיק יהדות, ואין להתברך בתמונתו.

עיקרי הדברים

- יחס לראשי התנועה הציונית החילונים.
- עניינים משפחתיים והזמנה לחג.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], אור ליום ד' ער"ס[2], תרס"ג[3] [בויסק [בויסק שבלטביה, שבה כיהן הרב קוק ברבנות לפני עלייתו לארץ]].

אחים נעימים, אהובים ויקרים, הרב הגאבד"ק[4] מוהרד"ב[5] [אחיו, הרב דב בער קוק] שליט"א[6] ומוהרש"ח[7] ומור"ש[8] שליט"א הכהנים קוק והרבנית תחי'[9] וזרעם היקרים שי'[10]. שמחה וששון ישיגו וכ"ט[11],

קבלתי מכתב רש"ח[12] שי', והנני שמח בהזדמנות דנא כי אוכל להשלים את אשר חסרתי במכתב הנשלח מפה, בהיות חיים שי' עמנו. מאד חשקתי שיבא אחד מהאורחים שי' אלינו על יו"ט[13], לימים האחרונים וימי חוה"מ[14] הבעל"ט[15], ביחוד שמואל שי' שחוששני בהיותכם עסוקים יחד בציונות תייתו משיחא בלא זימני'. [שתביאו את המשיח שלא בזמנו (ארמית), בלשון חידוד] חידודי זה הוא מכוון על שלחך בתור ברכת השנה לר"א ריוולין נ"י[16] את התמונות של ד"ר[17] ה. ונ. [תמונות של ד"ר הרצל ושל מקס נורדאו, ככל הנראה] וזה האחרון הוא תועבת נפשי ונפש כל מי שיש בו זיק יהדות, ואין כדאי להתפאר ולהתברך בפסלו של אותו רשע,

אחתום בברכה ושמחת הרגל, כנה"ר[18] ונפש אחיהם דבק באהנ"פ[19] מלונ"ח[20].

אברהם יצחק ה"ק

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. ער"ס - ערב סוכות
3. תרס"ג - השנה תרס"ג (1902/1903)
4. הגאבד"ק - הגאון אב בית דין קהילת
5. מוהרד"ב - מורנו הרב רבי שמות שמתחילים באותיות ד, ב (למשל: דוד + בנימין) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
6. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
7. ומוהרש"ח - ומורנו הרב רבי שמות שמתחילים באותיות ש, ח (למשל: שמואל + חיים) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
8. ומור"ש - ומורנו הרב רבי ש... (אחד מאחי הרב קוק)
9. תחי' - תחיה
10. שי' - שיחיה
11. וכ"ט - וכל טוב

12. רש"ח - רבי שמואל חיים? / רבי שלמה ח... - שם אדם
13. יו"ט - יום טוב
14. חוה"מ - חול המועד
15. הבעל"ט - הבא עלינו לטובה
16. נ"י - נרו יאיר
17. ד"ר - דוקטור
18. כנה"ר - כנפשו הרמה
19. באהנ"פ - באהבת נפש
20. מלונ"ח - מצפה לנחמת ציון

אגרות הראי"ה – כרך א' – אגרת רצד

תמצית האגרת

תאריך ומקום: אייר תר"ע - יפו **נמען:** הוועד המארגן את 'יובל הרצל'

הרב קוק מקבל את ההזמנה להשתתף בחגיגת יובל החמישים להולדת הרצל, 'מרים דגל תחיית האומה', ומבקש לדעת את פרטי התוכנית.

עיקרי הדברים

- השתתפות ביובל הרצל.
- תחיית האומה.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], עה"ק[2] יפו ת"ו[3], אייר תרע"ן. [אייר תר"ע (1910)]

לכבוד הועד המסדר. [הוועד שארגן את הכנס לציון חמישים שנה להולדת הרצל] יובל הירצל", שלו'[4].

את הזמנתם ע"י[5] מר י. ד. פרייער להשתתף עם החוגגים, לשם זכר כבודו של מרים דגל תחיית האומה, ד"ר[6] הירצל ז"ל[7], [בנימין זאב (תיאודור) הרצל, מייסד ההסתדרות הציונית, שנפטר בכ' בתמוז תרס"ד (1904)] ליום מלאת יובל שנים להולדתו, [הרצל נולד בי' באייר תר"ך (1860), ובאייר תר"ע מלאו חמישים שנה להולדתו] קבלתי. והנני נכון למלא את דרישתם בכל רגשי אהבת אחים, משותפים בשאיפה לתחיית האומה על ארצה ההסתורית.

והנני מתגעגע לדעת את כל דייקנות המשא ומתן של הפרטים החביבים, בחבת הזכר הכללי וכבודו.

ברגשי כבוד וברכת התחיה הלאומית,

בשם אלהי מערכות ישראל, [שמואל א יז, מה]

הק' אברהם יצחק הכהן קוק

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. עה"ק - עיר הקודש
3. ת"ו - תבנה ותכונן
4. שלו' - שלום
5. ע"י - על ידי
6. ד"ר - דוקטור
7. ז"ל - זכרונו לברכה

אגרות הראי"ה – כרך א' – אגרת רצה

תמצית האגרת

תאריך ומקום: אייר תר"ע – יפו **נמען:** מר שלזינגר, מנהל 'תחכמוני'

בית הספר ישתתף בחגיגת יום הולדת הרצל, כי אין להרבות פירוד לבבות. אבל יש לקבל מראש את פרטי התוכנית, כדי לוודא שאין בה דבר נגד התורה.

עיקרי הדברים

- השתתפות 'תחכמוני' ביובל הרצל.
- בדיקת התוכנית מראש.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], עה"ק[2] יפו ת"ו[3], אייר תרע"ן.

לכבוד הרה"ח[4] מר שלזינגר נ"י[5], מנהל התחכמוני, [מנהל בית הספר "תחכמוני" ביפו] שלו'[6].

בתשובה על שאלתו הנכבדה בדבר השיתוף עם החוגגים את יום הולדת הירצל [חגיגות יובל החמישים להולדת הרצל (תר"ע)] אתכבד להודיעו שאי אפשר לנו להרבות פרוד לבבות, והכרח הוא שבית-ספרנו יקח גם הוא חלק כמובן שהם צריכים להודיע את הפרטים מראש, ויטיב כבודו להמציאם לנו, כדי שנדע שלא יהי'[7] בהנהגה שום דבר שלא כדת תוה"ק[8].

בכבוד וברכה מקודש,

הק' אברהם יצחק ה"ק

---

1. ב"ה – ברוך השם
2. עה"ק – עיר הקודש
3. ת"ו – תבנה ותכונן
4. הרה"ח – הרב החסיד
5. נ"י – נרו יאיר
6. שלו' – שלום
7. יהי' – יהיה
8. תוה"ק – תורתנו הקדושה

אגרות הראי"ה – כרך א' – אגרת רצו

תמצית האגרת

תאריך ומקום: אייר תר"ע - יפו **נמען:** ד"ר ארתור רופין

ביער הרצל מחללים שבת בפרהסיא, והשומר רוכב על סוסו כל השבת. היער הוא קניין כללי של האומה, ואי אפשר לסבול בו חילול קודש. הרב קוק מבקש לתקן מיד.

עיקרי הדברים

- חילול שבת ביער הרצל.
- רכוש לאומי ושמירת שבת.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], עה"ק[2] יפו ת"ו[3], אייר תרע"ן.

אדון נעלה ונכבד מר ד"ר[4] רופין [ד"ר ארתור רופין, מנהל המשרד הארצישראלי של ההסתדרות הציונית] נ"י[5].

הנני בא אליך לדבר דבר מקירות לבבי [ירמיהו ד, יט] ההומה מאד, ואקוה שברוחך הטובה תבין הגיגי, ותמהר להרגיע את רוחי הסוער בקרבי באין מנח, [בלי מנוחה] כי תתקן את המעוות אשר בשלו הסער אשר ברוחי פנימה.

שמועה באה לאזני, אשר הממתני. ביער הרצל [יער שנטע הקרן הקיימת ליד חולדה, לזכר הרצל] מחללים בפרהסיא את השבת, והשומר העברי [השומר היהודי של היער] רוכב על סוסו כל יום השבת ולילו.

אדון נכבד, העובדא הזאת תרעיש בצדק את לבב כל איש ישראל, אשר רגש כבוד האומה לא נכבה מלבבו. היער הזה, שהוא קנין כללי של האומה הישראלית, וזכרו קדוש לאיש אשר ברוחו הרים את דגל הלאם, [הרצל] - אי-אפשר שנשא ונסבול בחילול קודש ד', לעיני כל ישראל בנכסי הציבור הכלליים.

אנא, אדון, מהר נא לתקן את המעוות הנורא הזה, והסר חרפה מנחלת ד'.

בכבוד נעלה וברכה מציון,

הק' אברהם יצחק ה"ק

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. עה"ק - עיר הקודש
3. ת"ו - תבנה ותכונן
4. ד"ר - דוקטור
5. נ"י - נרו יאיר

אגרות הראי"ה – כרך ב' – אגרת תקעא

תמצית האגרת

תאריך ומקום: י"ב מנחם אב תרע"ג **נמען:** סיעת 'המזרחי' בקונגרס הציוני

הרב קוק אינו יכול להגיע לקונגרס, ושולח את דבריו בכתב. יד ה' נטויה לטובה, והרעיון שזו תחיית עם ולא תנועה מפלגתית מתקדם. 'המזרחי' עמד עד כה ב'מעמד צנוע ושתקני', אבל הציונות אינה יכולה לדבר בשם האומה כל עוד חקוק בה ש'הציונות דבר אין לה עם הדת'. האומה לא תצטמצם ב'עוגה הצרה של חלומו של ד"ר הרצל'. הציונות המעשית היא 'הגוף', ועל 'המזרחי' לזרוק בו נשמה - המקור התנ"כי. לא 'עם שנאוי המבקש מקלטי', אלא 'גור אריה יהודה' השב לנחלתו. יש לפעול ברוח אליהו להשיב לב אבות על בנים.

עיקרי הדברים

- 'המזרחי' צריך לצאת משתיקתו.
- הציונות - גוף; התורה - נשמה.
- מעבר לחלומו של הרצל.
- רוח אליהו - השלום.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], י"ב מנ"א[2] תרע"ג[3].

לכבוד האגדה המזרחית, בקונגרס הציוני, [לסיעת "המזרחי" בקונגרס הציוני האחד עשר, בווינה] שלו'[4] רב מהרר קודש,

אלופי החביבים ונכבדים מאד,

סבות שונות גרמו, ומחשבתי אשר חשבתי להיות נוכח בהקונגרס הנכבד נתבטלה מגורמים צדדיים, ומהם המקרים המעציבים, אשר קרו במקום מושבי כעת רחובות [באותם ימים נרצחו במושבה רחובות שני שומרים יהודים] ת"ו[5]. ואומר אל לבבי: חלק ממחשבותי, אשר אם עמדה לנו השעה [אילו היה הזמן מאפשר] הייתי מרצה [מציג, מרצה בעל פה] אותן לפני הכנסיה הרוממה, אמסור לפניכם בזה. אחי האהובים, בכתב: אולי יחון ד' והדברים היוצאים מן הלב יכנסו אל הלבבות הנכבדים, ויעשו פרי לברכה, ולטובתה והצלחתה של שאיפתנו הכללית, לתחיית-האומה בארץ-אבות,

ודאי לא נעלם מהדרת-כבודכם, אשר למרות המכשולים הרבים, החומריים והרוחניים, שהננו פוגשים תמיד על דרכי מהלך התחיה הלאומית בארצנו הקדושה, הננו רואים יד-ד' נטויה עלינו לטובה, ואורן של ישראל, אף אם קמעא-קמעא, אבל הוא ב"ה הולך ואור, [על פי ירושלמי ברכות א, א ומשלי ד, יח] הישוב מתרבה ומתרחב, הדעות והרגשות במעמקי הלב הולכות ומתחזקות, לבסס את בסיס התחיה הלאומית, והמחשבה של שיבת ציון לכל גווניה הולכת וכובשת לבבות ושדרות רחבות. [ושכבות רחבות בעם] הרעיון שאין אנו עסוקים בתנועה מפלגתית, כי"א[6] בתחית-עם, הולך ומתקדם, וזה התוכן בעצמו של ההתקדמות מטיל על "המזרחי" ביחוד חובות חדשות ונמרצות. "המזרחי" עומד עד כה במעמד צנוע

ושתקני, כותב על דגלו: להכניס את שלומי-אמוני-ישראל [נאמני ישראל, שומרי התורה (שמואל ב כ, יט)] תחת הדגל הציוני ואת הלך-רוחו הוא יוצק רק בתוך חוגו המצומצם. את הציוניות הכללית מניח הוא "לקפא על שמריה", [להישאר במקומה בלי שינוי (על פי צפניה א, יב)] מתקשר עמה בקשר הדדי בכל מקום שאין הדעות היסודיות סותרות, ובזה באמת יוצא הוא ידי חובתו בתור חלק של מפלגה שחפצה לעשות איזה טוב לישראל. הציוניות הרחבה אינה יכולה, ע"פ[7] הפרוגרמה שלה, [על פי מצעה] בשום-אופן לדבר בשם האומה בכללה. הפרגרף ש"הציוניות דבר אין לה עם הדת" [סעיף שהתקבל בהסתדרות הציונית, שלפיו הציונות אינה עוסקת בענייני דת] הוא כבר ההיפוך הגמור ממה שכל האומה חושבת, מציירת, מקוה ומאמנת בכל דורותיה, וההיפוך הגמור מהשאיפה הנאצלה, שטובי החושבים שבישראל ובעמים חושבים ע"ד[8] העתיד הישראלי בעולם.

האומה בכללה, עם כל גדלה וחסנה הרוחני, עם כל גאון-נשמתה, לא תוכל בשום-אופן להיות מצטמצמת רק בהעוגה הצרה [במעגל הצר (על פי תענית יט: "עג עוגה")] של חלומו של ד"ר[9] הרצל ז"ל[10], עם כל יפיו ועזו, לפי-הערך. הציוניות, המעשית, והעיונית, הפוליטית והדפלומטית וכל ענפיה יחד, כמו שיצאו מן הכח אל הפועל עד היום, יש בהם ענינים נשגבים ונעלים, שאנו נקראים ממעמקי הוייתנו הישראלית לתמכם בכל כחותינו הגשמיים והרוחניים; אבל כל אלה יחד אינם כ"א הגוף הציוני.

אבל קרואים אנו מיד לזרק את הנשמה בהגויה המחוטבת הזאת, [בגוף המעוצב הזה] כדי שתהיה ראויה באמת לשמה, באופן שתרכש לה מיד ולדורות את אותו כח-המושך הגדול, שיהיה יכול למשוך את האומה כולה אליה, מגדולם עד קטנם, מכל המפלגות, השדרות, הסיעות, והפיזורים השונים, ושיתן לעולם את אותו המושג, שמקור הציונות, הוא המקור הקדוש העליון, התנ"ך[11], נותן לה, בכל העומק וההוד המסורתי. לא הד קול, שעם שנאוי בעולם, הולך לבקש לו מקלט בטוח מרודפיו, לבדו ראוי להשיב לתנועת-עולמים זו את חייה, אלא שגוי קדוש, סגולת העמים, גור-אריה יהודה, [בראשית מט, ט] נעור מתרדמתו הארוכה, והנה הוא הולך ושב אל נחלתו, אל "גאון יעקב אשר אהב סלה". [תהלים מז, ה] ונשמה זו אי-אפשר שתהיה נזרקת בתנועה, כי"ז[12] שעל מצחה חקוק אות-קין [סימן קלון (על פי בראשית ד, טו)] זה, ש"הציוניות דבר אין לה עם הדת". ומעתה, "המזרחי" צריך הוא להכיר בגאון את גדולת תעודתו. לא להיות שמש [לא להיות משרת] למפלגה מעשית, פוליטית, קולטורית וכו'[13] וכו' נוצר אותו הזיק האלהי. השרוי בלב שלמי אמוני עם ד', בשעה שהם נגשים לעבודת-קודש זאת של תחית-האומה, כ"א לתן להתנועה הגדולה, רבת הצבעים ואדירת הפעלים והשאיפות, את דחיפת-חייה היותר עצומה, להוציא את ענין הציוניות מקטנות של מפלגה בודדת, שמהלכה ביחס להאומה כולה הוא סמוי מן העין, לגדלות של תנועת-חיים של הגוי כולו, ההולך בגאון לקראת עתידו הגדול באור פני ד' אלהיו.

ה"מזרחי" מוכרח להיות בציוניות מה שישראל - בעמים: כח של תסיסה תמידית, כח שלא יחדל את עבודתו ואת סגולת-הפריתו, [כוח הפוריות שלו, יכולתו להוציא פירות] לעולם יתבע את תביעתו ויביע ברמה את תקותו לנצחון מוחלט ושלם של דעתו, הכוללת, העליונה והקבועה.

הדת בישראל, אור ד' שבנשמתו, הבעת החיים היותר עצמיים והיותר פנימיים שלו, מה שנתן ונותן לו את הכל, שמעמידו על הרום העליון של במתי-ארץ, [על פי דברים לב, יג] על המעמד של מורה האנושיות

כולה, - אי-אפשר שתנועת-החיים שלו תהיה פרודה ונעקרת ממקור-חייו זה. תקות-תחייתנו היא הרבה יותר עליונה מלהיות תלמידים קטנים או גדולים לאירופא הקולטורית, שאשרה מוטל בספק גדול, והציוניות מוכרחת היא לשוב אל מקור החיים של האומה מראש-צורים, [במדבר כג, ט] ואי-אפשר שדבר לא יהיה לה עם הדת. זהו חיקוי שפל, והרבה יותר מחפיר מהחיקוי הציורי של שינוי מקום-המקדש שב"תל-אביב", [בגימנסיה הרצליה בתל אביב נבנה בניין שחזיתו חיקתה את צורת המקדש, ואחד העם מחה על כך] שבצדק הרעיש עליו "אחד העם" את המחנה בשעתו.

"המזרחי" צריך הוא לתבע תמיד, שהסעיף המחפיר הנ"ל[14] ימחק מהפרוגרמה, ותחתיו יכתב: "שהציונות מבוססת היא על יסוד תחית האומה בתורתה על אדמתה" בכל הגודל והמילוי של פתגם זה.

הפרעות, עכוב המהלך, והשפלת ערכי התחיה כולם, - התוצאות של ההסכמה האיומה הזאת. שהציוניות דבר אין לה עם הדת, אנו רואים די-והותר בכל פינה של התנועה, וביחוד בא"י[15]. "הציוניות דבר אין לה עם הדת", - מתפרש מיד בסגנון: "הציוניות מהרסת את הדת", "הציוניות היא תחיה חדשה, שתקותה היא להבנות מחרבנה של הטרדיציה הישנה". זהו כבר פתגם שגור בפי קופצים-בראש [הממהרים לדבר ולפעול בלי מחשבה] לא מעטים. והתוצאות המעשיות שמזה הן: פריקת-עול וזלזול של קדשי האומה בהמון, בחוות הלאומיות [בחוות החקלאיות הלאומיות] ובספרות, במוסדות-החנוך ובמקצועות רבים משדי התחיה. כל אלה מה הם פועלים? נביקת רוח האומה, [ניוון רוח האומה] יאוש ומשטמה וקצף של חמת-מות, [חמה ממיתה] הראוי לעבור לירושת-דורות על כל התנועה כולה.

האומה כשהיא קמה כולה, לא רק אישים בודדים ממנה או כתה ומפלגה מחלקיה, היא יודעת - יותר ממה שהיתה יודעת לפני-זה - איך להוקיר את מה שהוא חתום בחותם-דם בנשמתה. [מה שחתום בנשמתה בדם, במסירות נפש] המזרחי, כשידע את תעודתו, הוא יכול להביע את התביעה הזאת לפני כל ישראל ולפני כל העולם כולו. לא ברוח של הספרות האירופית המודרנית אנחנו שואפים לקום ולהיות לעם, - אע"פ[16] שאנו סופגים את כל ערכי האנושיות הכללית אל תוכנו בתור בני-אדם בעלי תרבות גבוהה, - אלא ברוח תורתנו, ברוח הנביאים שלנו, ברוח ד' אלהי-ישראל אשר על עמו, שלא יוכל להנתק מהתורה ותחיתה, כפי מה שהיא מורשה קהלת יעקב. [דברים לג, ד] האידיאלים האלהיים שהם חיי התורה והנבואה, הנם, ברוחנו, העתיד של העולם, שתחייתנו פונה היא להגשימם בחיים. הננו שואפים לעמוד במרכזה של האנושיות, דוקא בדגלנו העתיק והנשא, שהוא לנו גאות-עולמים, בשם אלהינו נדגול [תהלים כ, ו] וכמאז לא נחליפנו ולא נמיר אותו בדגל אחר, גם מודרני שבמודרניים.

ומפני ש"המזרחי" יביע את תביעת האומה כולה לכל דורותיה מהציוניות, עתיד הוא להיות לכח תוסס לא רק בציוניות בחוגה המצומצם כ"א גם בישראל, בכל האומה כולה, ובמובן ידוע גם בעולם הכללי. ראוי יהיה "המזרחי", כשיעמוד על תפקידו הנשא הזה, להיות מתחיל לעסוק בעבודה הכללית, שלא הושם לה לב עד כה, היא עבודת השלום, שלום כללי באומה לכל פלגותיה. השלום איננו רק דבר של נטיה מוסרית, עבודת-השלום היא עבודה קולטורית תדירה, רוממה ואדירה, עבודה שצריכה להפנות אליה תמיד את כל הכחות היותר פוריים שבאומה. אנו צריכים לשום אל לב: מה

יהיה האחרית מכל הפירודים כולם ההולכים ומתרבים, המפלגות, הפדרציות והפרקציות, [האיגודים והסיעות] האגודות והמניינים, [והקהילות] הזרמים והבמות, אם לא ימצא לנו תל-תלפיות [מקום שהכול פונים אליו (על פי שיר השירים ד, ד וברכות ל)] אחד שישא את הדגל הכללי של האומה ויעסוק בלא-הרף בכל התעמולות היותר רצויות בעבודת אחדות האומה, השוית-המחלוקת [יישוב המחלוקת] והתקשרות-השאיפות. כשם שאנו מכירים ומאמינים שתשועת ישראל תבא ע"י[17] התחלה של קץ-המגולה, שנעשה אנו בכח אשר נתן לנו ד' לעשות חילי, [על פי דברים ח, יח] לרכוש את הארץ, לגאול אותה. לעבדה ולבנותה, לכבש אותה בכיבושים קולטוריים ומעשיים, כן עלינו לדעת יותר ויותר.

כי רוח ד' אשר על אליהו, להשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם, [מלאכי ג, כד] לעשות שלום בעולם, להשוות את המחלוקת, צריכה להתגלות גם בפעולה נפשית שלנו, פעולת האומה כולה, ע"י כחותיה היותר טובים, תלמידי-חכמים המרבים שלום בעולם. [ברכות סד]

יקרא "המזרחי" למועצה בקונגרס, ישתמש תמיד בכל האמצעיים שיזדמנו לו להוציא מן-הכח-אל-הפועל את הבעתו העמוקה, של רוח האומה כולה, שמכל הפלוגות הציוניות רק על-ידו יכולה היא להתגלות, מפני שהוא הנהו הכח האחד בציוניות הנושא עליו את שם ד', את קדושת אור התורה, מקור החיים, את יסוד השלום שמו של הקב"ה[18], ["שמו של הקב"ה שלום" (שבת י)] שאך בו יושע ישראל לעולמים.

הרבה מאד יש לי לדבר ולהרצות על יסוד דברי המעטים הללו, שהם גוררים עמהם עקרים גדולים והרי-הרים של מחשבות מקוריות, הראויות להתהפך לכחות פועלים רבים. אבל אי-אפשר לי להרצות הדברים כסדרם כעת, ואקוה שלשעת-הכשר [לשעה המתאימה] של הכנסיה הנכבדה יספיקו דברי אלה להערת-לבב. [לעורר את הלב] והנני חותם בצפיית התחייה ממקור חיי ישראל, מאור שם ד' הבוחר בציון ובישראל עמו, להיות לגוי לפניו לאור גויים כל הימים, חזקו ויאמץ לבבכם כל המיחלים לד', [תהלים לא, כה] בגבורה ובברכת-שלום.

הק' אברהם יצחק הכהן קוק

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. מנ"א - מנחם אב
3. תרע"ג - השנה תרע"ג (1912/1913)
4. שלו' - שלום
5. ת"ו - תבנה ותכונן
6. כ"א - כי אם
7. ע"פ - על פי
8. ע"ד - על דבר
9. ד"ר - דוקטור
10. ז"ל - זכרונו לברכה
11. התנ"ך - התורה נביאים וכתובים
12. כ"ז - כל זה
13. וכו' - וכולי (וכן הלאה)
14. הנ"ל - הנזכר לעיל

15. באי"י - בארץ ישראל
16. אע"פ - אף על פי
17. ע"י - על ידי
18. הקב"ה - הקדוש ברוך הוא